

Til

Høyesteretts kjæremålsutvalg.

Leidvin, og kjæret til høyesterett i lagmannsrett.

I straffesak mot lensmann i Knes og lensenes Neumann Hansen ble den 1. august 1947 i lagmannsretts domstol avsagt dom med sådan

domsbehandling:

Neumann Hansen dømmes for forsettlig å ha lov av 21. februar 1947 i straffeloven § 3, jfr. § 2 nr. 1, § 2 nr. 2 og § 2 nr. 4, jfr. strfl. § 2, til å utnytte et strfl. § 2, til tvangsarbeid i et 1 - 6 - år og 6 - mnders og forsettlig å ha lov av 19. april 1947 i Knes og lensenes lov for en tid av 10 - 15 - år å utnytte i offentlige anlegg og forsettlig å ha tjeneste i krigstiden. I erstatning til det offentlige for sakskostninger betaler han 100 - et hundre - kroner.

Han frifindes for å ha vært lagleder i Knes, for tiltalepost 2 utsett etter skinn hos Erling Orchard etter radio, for å ha lagt hindring i veien for redatjenester og for å ha sendt rapport angående prestene i Knes samt for tiltalens post 4, 5 og 7.

I rett tid begjerte den dømte fornavet behandling ved lagmannsrett, subsidiært erklarte han saken. Ved Høyesteretts kjæremålsutvalg besluttet av 14. november 1947 ble lagmannsrettsbehandling nektet, men saken henviset til Høyesterett. Ved dommen av 30. april 1948 gjordes den endring i herredrettens dom at frifrihetsstraffen ble erstattet med en bot av kr. 3000.-

Tidligere lensmann Neumann Hansen har følt det som en rettsfornektelse og en krenkelse av sine dyreste interesser at han er blitt nektet å få sin sak behandlet ved lagmannsrett, idet han har den faste tro at utvalget av saken da ville ha blitt et annet enn i herredretten. Han ville også fått adgang til å fredføre de beviser, som han ble avskåret fra å føre for herredretten, og ville da ha kunnet rettgjøre det fulle omfang av det arbeide han i okkupasjonsperioden nedla til gode for landet, og han mener at hvis dette arbeide var blitt tilstrekkelig belyst ville ikke bare straffen ha blitt betydelig mindre, men ville ha ført at hans innsats som lensmann og som medlem i lagmannsrett utgjorde en utvilsomt og alminneligvis har vært en viktig del av arbeide av medlemmer i . . . Han ville også vært en lagmannsrettssak utgjorde en utvilsomt og alminneligvis har vært en viktig del av arbeide av medlemmer i . . . 15. og som ville ha . . . da ha kunnet påvise at de straffrettslige

rettssaker for å være villig et krav et han de vil bli alvorligste risiko kan frit; et .d.medlem for straff for å ha fulgt et råd. Det fra det nasjonale styre, mens de kunne benytte for ikke .d.medlemmer er straffrie selv om de i de enkelte tilfeller ikke har utført risiko.

Lagmannsretten vil uten tvil se klarere på den rettslige betydning av at Archards radioapparat var brukbart enn herredsretten har gjort. Det er vanskelig å forestille seg at en ubildet og ikke forut inntatt lagrette skal kunne overbevise om at inn-dragning av et ubrukt radioapparat etter innkomne anmeldelse skal kunne betegnes som et straffbart "led. i nasifisering av landet". Det vil ganske sikkert stå klart for den at skal noe slikt satus er vi komme over i det rent parodiske i forsøket på å presse en handling inn under begrepet "bistand til fienden". Det bør tilslutt kanskje bemerkes at inn-dragning av apparatet [ble uten noensomhast andre følger for Archard enn at han fikk det reparert og kort etter kunne oppte radioflyttingen.

Tiltalens post 3.

Olav Neumann Hansen her er dømt for som bistand til fienden er at han har henstillet til sognepresten ikke å iverksette en til-lyst ofring, da denne var i strid med gjeldende bestemmelser, mens det intet hensyn er tatt til at ofringen allerede var avlyst og henstillingen fremkom. Hvorledes dette kan bli bistand til fi-enden og endog en fullbyrdet sådan vil det ganske sikkert bli vanskelig å overbevise en lagrette om og enda vanskeligere vil det nok bli å få den til å gå med på at Neumann Hansen hermed bevisat har motarbeidet kirkeledelsen, som herredsretten uttrykker seg, når det i saken foreligger overveldende og viser for at han på alle måter har støttet kirkeledelsen med stor personlig risiko for seg selv. Heron vil senere bli tatt, men allerede her skal pekes på at det av herved følgende erklæring fra sogneprest Lunde av 3/7-1949 fremgår at "cum ne Hansen sørget for rikelig brensel og be-lysnings til kirken tross forbud herimot, at han uaderskrev til-lytserklæringen til kirken og presten, at han som oagnevnt for-mann i menighetsrådet unlot å foreta seg noe omhelst og lot rå-ðets arkiv bli deponert hos sognepresten til tross for påbud om å avhente rådets protokoll og arkiv. En mann som på denne måte har lyt for dagen sin lojalitet mot og vederstyggelighet overfor kirken, skulle mest vilde sousterle kirkeledelsen. Sogneprest Lunde har i sin skrevne erklæring truffet det rette når han uttaler: "personlig ved å gjøre min virksomhet ved mitt arbeide som prest på grunn av Hansens .d.medlemskap. Usikkerhetene kunne kanskje ha vært større ifall han ikke had vært .d.medlem." Det skal sies fast at denne cum ne Hansens henstilling om å inn-

Ellers den såkaldte "Kamp for Norge" som ble utgitt i flere opplag. Den ble utgitt i flere opplag og ble solgt i et stort utvalg av butikker og bokhandlere. Den ble utgitt i et stort utvalg av butikker og bokhandlere. Den ble utgitt i et stort utvalg av butikker og bokhandlere.

Tiltals lensmannpost 4.

Neumann Hansen er dømt for elleve ordre fra politimesteren å betale avgitt i rapporter (dok. 24 og 25). Rapporten gir ingen opplysning om hvilken del av disse rapportene er funnet å være utvirket til fienden". Det synes isidlerlig som om herredømmet er funnet et siste del av rapporten av 14/7-1942 (dok. 24) for å være denne karakteristisk. Det som her uttales er Neumann Hansens personlige oppfatning av befolkningens stemning overfor Wehrmacht på den tid, idet han uttrykker som sin mening at stemningen etterhvert blir vennligere og at dette ikke minst skyldes den eksempelvis måte hvorpå de tyske besetterne oppførte seg. Skal en forsøke å være ærlig må en innrømme at denne Neumann Hansens subjektive bedømmelse av stemningen er helt i overensstemmelse med virkeligheten. Alle vi som i okkupasjonsperioden prøvde oss på landsbygden eller i småsteder vil fallt ut kunne innrømme denne verdiering. En subjektiv dom på grunnlag av en korrekt faktisk fremstilling har aldrig kunne medføre dom for uretkrenkelser, men her opplever en det fantastisk at en sådan vurdering bedømmes som landsforræderi. Men ennå eienommeliggere ville det ha vært om Neumann Hansen ikke hadde vært medlem av L.L. Hans rapporter ville da ha vært utvirket. Men har ennå ikke sett at en lensmann utvirket L.L. er blitt dømt for slike rapporter og dog har mersagt alle lensens kolleger gitt rapporter av denne art. I dette politimesterdistrikt har det f.eks. ikke medført noe ansvar for vedkommende politimester, som altså ikke var L.L., at han påle distriktets lensmenn/øyl ved nerver i Mosjøen å innfinne seg på det tyske og samarbeidspolitikken til konferanse om forholdene på deres sted.

Ellers vises angående denne tiltalen til hva Neumann Hansen har anført i sin beretning og fornyet behandling av 27/8-1947 (dok. 75).

Tiltals lensmannpost 5.

Här rättas här karakteriserat det som landsförräderi at Neumann Hansen har ydet et bidrag av kr.15 - featen kroner - til et gravmæle og er utbrænd lunde er det kanskje det mest hærreisende i denne og pariseren verkredigheter af alle dem. Her foreligger ingen beviser på at han . . . eller noe av dem og ikke sjener og innvalde til gravmæle. Det er altså et allidig fakta. Dette måtte under enhver omstendighet ha vært bevisgjeldende for dem for landsforræderi. Det er altså et faktum at det ikke er noe som kan gi dem rett til dette land. Det er altså et faktum at det ikke er noe som kan gi dem rett til dette land.

overfor de tyske myndighetene, og resultat for retten
 var at de ble frikjent. Det var en viss del av den. Det gikk ut
 av seg selv at de ville bli frikjent og dermed en del av okkupasjons-
 straffeloven. . . . Det var en del av den. . . .
 Det er imidlertid en annen side ved denne sak som gjør det
 ikke bare sannsynlig, men nærmest utvilsomt at resultatet av en
 lagmannsrettsbehandling ville ha vært bli frifinnelse.
 Etter landsviklovens § 5 kan straffen falle bort når den
 skyldige "har gjort det godt og med gagns dåd for landet i krigs-
 tid". Etter denne bestemmelse er en flershet av Neumann Hansens
 kolleger blitt frifunnet, senest lensmann Joelvik i Grenskog.
 For denne ble det betraktet som en fornill ende omstendighet at han
 ikke fikk klar beskjed om at innmeldelse i U.S. ikke burde finne
 sted. Det samme var også tilfellet for Neumann Hansens vedkommende,
 men hertil kommer at han mottok oppfordringer om å gå inn i U.S.
 for å beskytte norske interesser, hvilket jo må virke som en så me-
 get oterkere fornillende omstendighet. Det er et faktum at det i
 all fall i de første årene av okkupasjonstiden ikke fremkom noen
 advarsler mot innmeldelse i U.S. fra den tids mest fremstående menn
 innenfor hjemmefront og krets". Bruken hertil er overbevisende
 nok påvist å være at de samme personer dengang ikke oppfattet inn-
 meldelse som landsvik. Betegnende er det at den juridiske profes-
 sor Andenss i en avisartikkel så sent som i inneverende år har er-
 kjent at han under hele okkupasjonen ikke hadde tenkt over hvorvidt
 straffel. . . . Det var et medlem i U.S.

Et tilfelle lensmann Joelvik ble frifinnelsen grunnet at
 hans illeville virksomhet uten at omfattet av denne virksomhet fram-
 går av det forfattede referat av høyesteretts veiførelsen for har
 blitt til sin fordel.

Det skal være påmerket at det er en del av Neumann Hansens il-
 leville virksomhet i okkupasjonstiden. Når omtalen herav har fått en

over en del av disse finnes i de .41. e. er en del til å være det allerte fortrinnsvis til i adskillelighet under alle omstendigheter og godt som i alle tilfeller. Men det var jo en ydmyk forståelse at det som det i første rekke gjalt var å sikre fremtid og liv og i disse saker av siktede, men det som kunne tale til hans fordel, ikke er det. De bør det være rettferdighetens og rettferdighetens, som et viktig ledd i arbeidet på å gjøre dette den sakende tillit til rettsvesenet, å gi tillitelse til at en sak kan bli sin rettferdige og en tiltalt en rettferdig behandling, hvilket i dette tilfelle kan kan ikke ved å ta saken tilbake innbragt for å gjøre rett. Neumann Hansen tok en så stor risiko som han visste at han hadde vaktomme byrse rett til seg. Dette fremgår av mil Hansens forklaring i sakfor. 5. og leder Hans forklaring. (dok. 53). Det var mil Hansens bustrå ligner som i et brev til ortskommandanten i Trondheim, som det ble sagt om han i forbindelse av vigen. Han skrev at "Jeg har blitt bedt om å ha vært seg til lemmene Neumann Hansen, men at jeg ingen ting hadde foretatt seg, Jeg tror, når sannheten skal sies, at det ikke er mange av Neumann Hansens kolleger som har tatt en så stor personlig risiko som han i sitt illegale arbeide, men ~~NNA~~ som tallet har gitt seg i helteglorien.

2. Det ble bevist under hovedforhandlingen og også tatt av retten at Neumann Hansen i adskillig utstrekning hadde kjennskap til ulovlig besiddelse av radioapparat og også i et par tilfeller hadde utlevert sådanne, men den virkelige utstrekning av denne Neumann Hansens innsats i arbeidet for å holde det norske folk i kontakt med regjeringen i London er langt fra kommet frem i hovedretten. Og på denne side av Neumann Hansens illegale innsats avfeies imidlertid med at den ikke har medført nevneverdig personlig risiko for ham eller vært til gagn for landet av noen betydning. Det er ganske bemerkelsesverdig at retten her står fast at den o s endighet at f lket settes i stand til å motta direktiver og paroler fra regjeringen betegnes som ikke varende til evigelig gagn for landet. Og en må ha lov til å spørre hvilke handlinger Neumann Hansen måtte ha foretatt for at hans opptreden skulle fortjene betegnelsen "gagn for landet". Skal det kreves at han måtte ha deltatt i så mange handlinger eller kanskje endog lidelse for det er ettersom å ha vært vitne til at funksjonærer som under okkupasjonen har arbeidet i de nasjonale departementene og alldeles vært med på å sette disse forordningen ut i livet, så en engang har vært bebreidet dette arbeide med fienden, medlemmer og har blitt i. n. i hvilket tilfelle de er blitt straffet, med den begrunnelse at de hadde

under tvang, ikke som tilfelle i alle sin stilling hvis de ikke tegnet tidligere. Det er en . . . lensmann forlanges det, for at det skal være påfølgende, at den saksbehandler ved i utstøtelse kunne alle som hadde så som vært vite at alvorlig, så alvorlig at han utsatte sitt liv for fare. Lensmann Hansens tilfelle synes heller ikke denne saksbehandler å ha vært tillagt betydning. Det tør trykplastes at lensmann Hansens bondlesete ved i utstyre befolkningen med våpen og ammunisjon har medført en så stor risiko at mange av dem, som nyter stort ry som gode nordmenn ikke har fortjent denne heder i samme grad som han.

Det har selvsagt den aller største betydning for en riktig bedømmelse av denne sak å godtgjøre i hvilken utstrekning lensmann Hansens har utlevert radioparater og batterikjennekap til at slike ulovlig var i bruk. Av grunner som tidligere er nevnt var de beviser herom som forell for beredelse som ytterst mangelfulle. Lensmann Hansens satte opp en liste over de personer som enten brukte eller hadde som han vitende var tilevert fra radiolagrene eller som han kjente til ikke hadde innkrevet sine apparater. Men denne listen f. l. t. åpenbart ikke i etterforskerens sak, ihvertfall tok de ikke større notis av den. Allikevel var det ikke til å unngå at det kom frem ikke så helt lite om lensmann Hansens høyest liberale stilling til den ulovlige radiolytting. Det kan således henvises til dok. 49 s. 1, hvor vitnet Selge Bergård uttaler at lensmann Hansens satte sin egen frihet på spill ved det arbeide han gjorde m. h. t. radiolyttingen. Der vises videre til dok. 57, s. 2, 4 og 5. og hermed følgende erklæring fra presten er sendt av 4/7-1949, fra leder Lien av 8/7-1949, fra lærer Olav Eldøy av 11/7-1949 og fra sognepastor Corneliusen av 27/7-1949. Derlig henledes oppmerksomheten på Olav Eldøys erklæring hvor det sies at lensmann Hansens ubuktargjorde leverer som ble rekvirert utlært av troakerne og sjente bort de kostbareste og beste radioparater slik at troakerne fikk de dårligste.

3.

En annen side av lensmann Hansens arbeide for norske interesser i strid med gløds og med risiko for seg selv er hans innsats for det kirkelige arbeide. Om dette har lærer og kirkesanger Jørn Othe i sin utenrettslige forklaring (dok. 8), som beredretten har godtatt som lev saken å finne det nødvendige å høre han rettelig, utlært om lensmann Hansens ved standpunkt som lærer- og kirkestridsforholdet er den viktigste. Ifølge denne og t. iener erklæring lensmann Hansens innsats arbeid var i veien for kirkens arbeid, men så det beredretten å bli beredt av pålydende til kirken, tross for det å sies. Det er en annen side av lensmann Hansens forklaringen til kirken og prestene, som synes som oppnevnt formann i menighets-

vedvarende ble samlet av politiet og for å forhindre dokumentasjon av slike ikke autoriserte avtaleinnhold. Ved bevisene her henvises til erklæring av 26/7 d.d. fra Josef Pedersen, skissene.

4. Det er også kjent at i en rekke tilfeller som var kjent fra landet, som dekket til og over dette og utstille seg der det var stor risiko. Politiet hadde plikt til å foreta et utforsknings arbeid i tilfelle av rømnings og hvis det ble påvist at vedkommende var rørt hadde det ordre til å berøvesse barn eller næraste familie medlemmer. I de dager innkom det stadig fra det norske politi, ikke minst fra politimestre som nå betraktes som gode nordmenn, til tinslyeningsdommerne begjering om håndheving av slike beslag. Men Leumann Hansen dekket over den slige ting. Han får sin belønning i form av straff og tap av stilling, andre i samme kasus blir forfremmet for sin gode nasjonale holdning. Det kan henvises til Leidar Hansens og Arstein Andersens utestilte forklaringer (dok. 57) og videre til hv. prestens og André r i sin forklaring (dok. 67) opplyser om de mange sene og hjelpe til hans bror, navn. sørensriver og båndet, og endelig til Josef Pedersens under forrige nummer nevnte erklæring.

5. Leumann Hansen hjalp en rekke personer ut av vanskeligheter, hvorav kan nevnes Alf Andresen Gyre, som fikk for seg delvis av radio og forbindelse med englandsforere, og Erling Hilsen for besidelse av demitt. En noe nærmere omtale krever imidlertid hans hjelp til jøden Otkewich. Hvordan Leumann Hansen av bekkjed til denne og forsttående arrestasjonen, en arrestasjon som Leumann Hansen tross ordre unnslo seg for å foreta, derom henvises til Otkewichs utestilte forklaring (dok. 57 s. 6). Etter Otkewichs arrestasjon var Leumann Hansens meget virkede for å få ham friggitt og etter frigivelsen attesterte han at Otkewich var en ren arisk mann til tross for at han visste at denne var av jødisk herkomst. Å grunn av denne uriktige attestasjon, som naturligvis betød risiko for Leumann Hansen, ble Otkewich ikke utsatt for videre forfølgelse. Ved sin uredde opptredelse har Leumann Hansen sannsynligvis reddet Otkewichs liv. Det henvises til avskrift av Gustav Motkerics brev til Leumann Hansen av 9/1-1948.

Det nevnes kan det også at Leumann Hansen saboterte alle tilleggs om innsamling av utskrevet billy til tyskerne og derved sparte sitt distrikt for det ondt. Han fikk også forbudet at distriktet ble plisset leddene av og til. I samarbeid med ordførere fikk han hindret innlegg av forslaget i skissene.

Det er naturlig i denne sammenheng å komme inn på alle sider ved Leumann Hansens innsett i arbeidet for distriktet og inn-

sok. De påfølgende ordene ble en direkte til utenrettslige forklaringer av soldr. Tidlig og ... ordene dok.57 s.2 og 3-4.
Og slike folk vinner tiltro hos retten bare de får ut på å svarte om hvordan beredning som ordene Jensen. Folk som under okkupasjonen har benyttet seg av trusler og innmeldelse for å opnå egen fordel burde selvsagt ha vært sett utenfor enhver adgang til å gi vitneforklaringer om skikkelige fol .

En ønsker å gå nærmere inn på mange ting som kanskje kunne ha fortjent omtale, idet en håper at det som er nevnt til være tilstrekkelig til å gi kjeremiljøet forståelsen av at i dette tilfelle er retten langt fra skjedd fyldest og at derfor søstykke til lagmannsrettsbehandling bør gis.

Finneidfjord, den 19. september 1949.

o.r.ssekfrø er.

enne begjering tiltredes.
Elnsted, den 27 september 1949.

Vemund Hansen